

3. Почепцов, Г. (2015) «Сучасні інформаційні війни». Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія».

Онипченко Оксана Ігорівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради,
Зозуляк-Случик Роксоляна Василівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи Прикарпатського
національного університету імені В. Стефаника

СТАТЕВОРОЛЬОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАБІЛЬНОСТІ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Загальнокризова ситуація у світі та в країні безпосередньо позначається на соціальному інституті сім'ї. Економічні проблеми, безробіття, зниження народжуваності, деформація шлюбно-сімейних відносин знижують адаптаційні можливості сім'ї та порушують її функціонування, що дає підставу говорити про кризу сім'ї. Тому актуальною є проблема підготовки дітей та молоді до сімейного життя, стабільності шлюбно-сімейних відносин.

Морально-педагогічні аспекти підготовки дітей та молоді до сімейного життя вивчалися В. Барським, В. Бойко, Л. Верб, М. Вовчик-Блакитною, З. Зайцевою, Є. Ільїною, В. Карпівим, А. Сизановим, В. Сухомлинським, І. Трухіним. Особливості статевого виховання й статеворольового самовизначення як фактора готовності до виконання ролі сім'янина досліджували М. Боришевський, О. Васютинський, Т. Говорун, О. Кікінежді, Д. Колесов, І. Кон, В. Кравець, Д. Логвінова, Л. Мороз, Т. Титаренко та ін.

Метою дослідження є аналіз структури шлюбу, специфіки шлюбно-сімейних уявлень дітей та молоді; визначення факторів стабільності шлюбно-сімейних відносин.

Згідно з концепцією соціального научіння, у якій визначено різні його форми, зазначено спостереження й моделювання механізмів соціалізації, через які діти засвоюють статеві ролі, що подібні до батьківських (ідентифікуючись із батьками). На процес соціалізації дітей та молоді впливають соціальний статус, раса, релігія, етнічна приналежність, освіта батьків (менш освічені батьки дотримуються у вихованні дітей патріархальних стосунків, заохочуючи статоворольову диференціацію).

Ураховуючи динаміку змін шлюбно-сімейних відносин, дослідник структури шлюбу Дж. Сканцоні виділив кілька її типів: 1) шлюб як власність (як приклад патріархальних відносин між подружжям); 2) шлюб як ієрархія (чоловік ще є головою сім'ї, але дружина отримує більше прав і свобод; у чоловіка збільшується кількість зобов'язань стосовно дружини); 3) шлюб як партнерство (із того часу як дружина отримує освіту та починає працювати, відбуваються важливі зміни в структурі шлюбу, сімейних ролях, які виконують дружина та чоловік, – шлюб стає егалітарним).

Відтоді як заміжня жінка включається до праці, структура шлюбу відповідно теж змінюється, оскільки жінка, маючи дохід, уже не дуже сильно залежна від чоловіка. Виникають два типи партнерських відносин: перший тип – старший партнер і молодший партнер; другий тип – рівне партнерство.

Аналіз результатів великої кількості досліджень указує на взаємозв'язок між рольовими очікуваннями, рольовою поведінкою та ступенем задоволеності відносин у шлюбі. У разі дисонансу між рольовою поведінкою та рольовими очікуваннями є ймовірність виникнення рольового напруження, яке можливо загасити своєчасним перерозподілом статевих ролей.

Вивчення специфіки шлюбно-сімейних уявлень дітей та молоді, викрило неправильні, нереалістичні погляди щодо деяких питань відносин подружжя (уявлення про особистісні якості жінки та чоловіка, жіночність та мужність, гендерну ідентичність, сімейні ролі та їх розподілення між дружиною та чоловіком), що, цілком імовірно, позначаються на їхньому

ставленні до інституту сім'ї. Це необхідно враховувати в процесі їх статевої соціалізації.

Серед факторів, що визначають стабільність шлюбно-сімейних відносин, психологи (Е. Козловська, Н. Малярова, В. Торохтій, Л. Шнейдер та ін.) відзначають готовність дітей та молоді до шлюбу (це система соціально-психологічних установок особистості, що визначає емоційно-психологічне ставлення до способу життя, цінностей шлюбу) [3].

Готовність до шлюбу – це інтегральна категорія, що містить комплекс аспектів: формування певного морального комплексу (особистість готова прийняти на себе нову систему обов'язків щодо свого шлюбного партнера, майбутніх дітей; пов'язано із розподілом ролей між подружжям); підготовленість до міжособистісного спілкування й співробітництва (оскільки сім'я є малою групою, для її нормального функціонування необхідні погодженість ритмів життя жінки та чоловіка); здатність до самовідданості щодо свого партнера; наявність якостей, пов'язаних із проникненням у внутрішній світ людини, тобто емпатійний комплекс (відповідно зростає роль психотерапевтичної функції шлюбу); уміння розв'язувати конфлікти, спроможність до саморегуляції власної психіки й поведінки.

Отже, стабільність шлюбу залежить від багатьох факторів (соціально-психологічної зрілості, моральної і психологічної готовності і спроможності виконувати ролі дружини/ чоловіка, згодом – матері/ батька). Усе це вимагає відповідної підготовки дітей та молоді до шлюбно-сімейних відносин в процесі статевої соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Вихователю про психологію та педагогіку сексуального розвитку дитини : наук.-метод. збірник / за ред. Т. В. Говорун. К. : Інститут змісту і методів навчання, 1996. 168 с.
2. Онипченко О. І. Статевої соціалізація дітей та підлітків в Україні (XX століття) : монографія. Харків : ФОП Панов А. М., 2020. 544 с.

3. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П. та ін. Психологія молодії сім'ї : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с.

Павлишина Ангеліна Валентинівна
студентка 3 курсу, спеціальності 231
Соціальна робота ОПП Соціальна робота.
Соціально-психологічна
реабілітація та асистування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
Фуштей Оксана Василівна
науковий керівник,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
психології та соціальної роботи
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

ГЕНДЕРНА ПАРАДИГМА В ОСВІТІ

Усвідомлення важливості статі людини у житті призвело до виникнення поняття гендер. Оскільки освіта покликана сформувати повноцінну особистість, готову до життя у суспільстві, вона має враховувати явище гендера у своєму змісті. Наразі, варто звернути громадську увагу на проблему соціального розвитку потенціалу особистості в освіті.

Особливості гендерної соціалізації зростаючої особистості в освітньому просторі та в родинному оточенні досліджували: Ш. Берн, Л. Вовк, В. Гайденко Т. Говорун, Р. Т. Дороніна, Н. Городнова Ф. Джексон, Л. Еліот, О. Луценко та ін.

У цілому нині, новий гендерний напрям у педагогіці націлений на формування егалітарної, тобто заснованої на рівності свідомості з урахуванням деконструкції патріархатних стереотипів. Об'єктом гендерного дослідження у освіті є педагогічний процес, що поділяється на такі категорії, як навчання та виховання. Оскільки гендер розглядається як соціокультурна категорія, він передбачає соціокультурний розвиток особистості, інакше